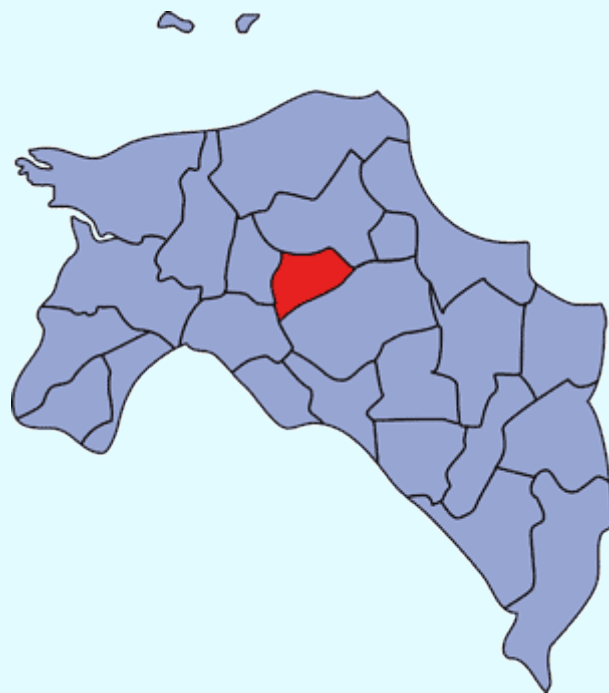

Duurzaamheidsvisie 2016-2018

februari 2016

Inhoud

Inleiding	3
Plaats van deze visie	3
Onder een duurzame gemeente verstaan wij	3
Onderwerpen in deze visie	4
Deel A. Duurzame energie	5
WINDENERGIE.....	5
ZONNE-ENERGIE	6
GEBOUWDE OMGEVING.....	7
DUURZAME NIEUWBOUW	7
GEMEENTELIJK VASTGOED	8
BIOMASSA.....	9
Deel B. Duurzaamheid in de overige werkvelden van de gemeente.....	9
Duurzaam ondernemen.....	9
Duurzame mobiliteit.....	10
Voedsel en plattelandseconomie	10
Natuur en ecologie	11
Sociale duurzaamheid.....	11
Afval en grondstoffen	12
Woldwijk proeftuin voor duurzaamheid	12

Inleiding

In het bestuursakkoord 2014-2018 hebben wij opgenomen dat milieubeleid terug moet komen bij alle andere werkvelden van de gemeente. En verder om voor het energiebeleid aparte afspraken op te nemen. Voor die afspraak kiezen we het motto: "Ten Boer energieneutraal in 2035". Dat wil zeggen dat alle gebruikte energie in 2035 CO₂-neutraal geproduceerd moet zijn. Investerings in duurzaamheid zullen naar verwachting ook leiden tot (hoogwaardige) werkgelegenheid. In het bestuursakkoord hebben we ook aangegeven oog te hebben voor de ontwikkelingen in de samenleving. Juist bij het onderwerp duurzaamheid is dit heel relevant, omdat er veel motivatie bestaat bij burgers en bedrijven om hier werk van te maken. Wij willen dit zo veel mogelijk ondersteunen.

In deze duurzaamheidsvisie geven wij aan wat wij verstaan onder een duurzame gemeente en werken we dit uit voor het thema energie en klimaatverandering en voor duurzaamheid in de overige werkvelden van de gemeente.

Plaats van deze visie

Deze visie op een duurzaam Ten Boer biedt het kader om onze gemeentelijke inspanningen te richten: wat willen we bereiken, hoe organiseren wij dat en met wie, welke prioriteiten kiezen we daarbij. Uiteraard sluiten wij aan bij zaken die al in gang zijn gezet en hebben we oog voor het specifieke karakter van Ten Boer als voornamelijk agrarische gemeente, gelegen in de nabijheid van de stad Groningen, waarmee wij een bijzondere werkrelatie hebben. De uitwerking van deze visie in activiteiten gebeurt via het jaarlijkse actieplan duurzaamheid, waarin wij telkens voor het komende jaar concrete maatregelen opnemen. Deze visie is bedoeld als kader voor een periode van vier jaar.

Onder een duurzame gemeente verstaan wij

I. *dat het in Ten Boer goed wonen en vertoeven is voor bewoners en bezoekers:*

- door een gezonde en aangename leefomgeving, met schone lucht en weinig geluidhinder;
- waar bodem en oppervlaktewater schoon zijn;
- met natuur die nabij is en ecologisch van goede kwaliteit.

II. *dat de gemeente meer en meer duurzaam wordt ingericht:*

- door een goed ingepaste verkeersinfrastructuur met minimale hinder en barrièrewerking;
- met overbrugbare afstanden om te fietsen, en goed openbaar vervoer;
- dorpen en buitengebied zijn aantrekkelijk voor wandelaars en fietsers;
- door een ecologische infrastructuur te scheppen en te onderhouden;
- door watermanagement dat bestand

is tegen hevige neerslag;

- met voorzieningen gericht op benutting en hergebruik van afvalstromen;
- met voorzieningen waardoor lokaal opgewekte energie ook lokaal kan worden benut;
- door 'energielandschappen' in te richten (het benutten van ruimtes om energie op te wekken door zon, wind en het telen van biomassa).

III. dat de gemeente medeverantwoordelijkheid neemt voor effecten op de langere termijn en effecten die zich elders manifesteren:

- door een proportionele bijdrage te leveren aan de strijd tegen klimaatverandering;
- door zorgvuldig om te gaan met schaarser wordende grondstoffen en terugwinning daarvan te bevorderen;
- de teruggang van biodiversiteit ook op lokaal niveau te keren;
- door maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) ook toe te passen op de gemeentelijke bedrijfsvoering, onder meer door Fair Trade te bevorderen;
- door mee te werken aan meer verantwoorde vormen van voedselproductie, onder meer door 'voedselkilometers' te beperken.

IV. dat overheid, burgers, bedrijven en instellingen gezamenlijk verantwoordelijkheid nemen voor een doorgaande 'duurzame ontwikkeling' van het gebied, zodat deze:

- invloed hebben op hun leefomgeving en daarvoor medeverantwoordelijkheid nemen;
- hun energielasten kunnen beperken door zelf energie op te wekken;
- zelf voedsel telen of dat halen van dichtbij;
- samen met de overheid werken aan wederzijdse bewustwording en aan concrete maatregelen.
- zinvol werk kunnen bieden aan laag- en hoogopgeleiden.

Onderwerpen in deze visie

Deze inzet op een duurzame gemeente kan worden vertaald in de onderwerpen:

- Duurzame energie
- Duurzaam ondernemen
- Duurzame mobiliteit
- Voedsel en plattelandseconomie
- Natuur en ecologie
- Sociale duurzaamheid
- Woldwijk proeftuin voor duurzaamheid

Binnen deze onderwerpen leggen wij, zoals in het bestuursakkoord is afgesproken, een sterke focus op het energiebeleid. Voor een aantal onderwerpen achten wij het opportuun om aan te sluiten bij inspanningen die de gemeente Groningen al verricht en deze tevens te betrekken op de gemeente Ten Boer. Dit geldt met name voor het energiebeleid.

Deel A. Duurzame energie

Met onze inzet om de omslag naar duurzame energie te versnellen willen wij een proportionele bijdrage te leveren aan de strijd tegen klimaatverandering. Daarmee sluiten wij aan bij de wereldwijde omwenteling die bekend staat als de energietransitie. Inzet daarvan is de opwarming van het klimaat te beperken tot twee graden. De algemeen aanvaarde oorzaak van de klimaatverandering is de uitstoot van CO₂ door menselijke activiteiten. De recente VN-klimaatconferentie in Parijs heeft hoopvolle afspraken opgeleverd, die erop gericht zijn dat de klimaatopwarming beperkt blijft tot 1,5 of 2 graden Celsius ten opzichte van het pre-industriële niveau. De rijkere landen van de aarde beloven vanaf 2020 jaarlijks 94 miljard euro in het klimaatfonds van de Verenigde Naties te zullen storten. De klimaatwetenschap zegt evenwel dat de ingediende plannen niet ver genoeg gaan om onder de limiet van 2 graden te blijven.

Wij kiezen voor “Ten Boer energieneutraal in 2035”. Daarmee bedoelen wij dat alle gebruikte energie in 2035 CO₂-neutraal geproduceerd moet zijn. Dit is een immense opgave, maar mogelijk juist voor een plattelandsgemeente toch haalbaar omdat hier sprake is van relatief veel grondgebied per inwoner. De maatschappelijke behoefte aan energie kan

worden onderverdeeld in drie groepen: energie is nodig voor warmte, voor aandrijving en voor elektriciteit. Voor alle drie zijn duurzame alternatieven voorhanden door energie te winnen uit zon, wind, biomassa, aardwarmte of omgevingswarmte. Minder energie verbruiken door efficiëntieverhoging en onnodig verbruik tegen te gaan leveren allereerst de grootste winst. Uiteraard moet de inzet van Ten Boer bij dit mondiale vraagstuk ingebed zijn in de aanpak die ook in de directe omgeving wordt gekozen. De provincie Groningen geeft in het nieuwe “Programma Energietransitie 2016-2019” aan de energietransitie te willen versnellen, “samen met andere partijen in onze provincie”. Een voornemen is om daarbij een Routekaart voor de gehele provincie Groningen te ontwikkelen. Dit moeten leiden tot een aansprekend perspectief voor 2035 voor de provincie, en inzicht geven in de bijdragen van partners daarin.

Voor Ten Boer benoemen wij hieronder enkele opties voor wind, zon, warmte, biomassa, en voor de gebouwde omgeving. Een nadere uitwerking daarvan volgt via afzonderlijke beleidstrajecten.

WINDENERGIE

Windenergie was tot dusver geen optie omdat de provincie in het ruimtelijke beleid het plaatsen van grote windturbines beperkte tot gebieden in Oost-Groningen en de Eemshaven. Het nieuwe provinciale bestuur staat aanmerkelijk positiever tegenover de opwekking van windenergie en dit biedt kansen om windenergie opnieuw te onderzoeken. De provincie stelt een nieuw energieprogramma op dat meer ruimte zal bieden voor windenergie in ook andere gebieden. Ook de stad Groningen bestudeert opties om deze beleidsruimte te benutten. Wij stellen voor daarin te participeren. Wij vinden met de stad dat de inpassing van windenergie zeer zorgvuldig moet gebeuren. Daarom is al in 2013 een verkennend onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden van grootschalige windenergie in de gemeenten Groningen en Ten Boer. Daarbij zijn de belemmeringen (afstand tot bebouwing in verband met geluid, externe veiligheid, landschap, cultuurwaarden en aanliegroutes) en kansen in kaart gebracht.

De gemeente Groningen ontwikkelt een strategie om op een zorgvuldige manier het proces naar plaatsing van windturbines te kunnen vormgeven. Zorgvuldigheid, openheid, inspraak en financiële participatiemogelijkheden zijn daarbij kernbegrippen: windenergie door en voor de inwoners. Wij stellen voor

deze strategie ook op de gemeente Ten Boer te betrekken. Het Rijk heeft aangekondigd vanaf 2016 aanzienlijk meer SDE-subsidie beschikbaar te stellen voor onder meer windenergie. Met gebruikmaking van SDE-subsidie is een goede business-case te maken. Dit kan een betrouwbare nieuwe inkomstenbron vormen voor de gemeente, waarmee ook voorzieningen voor de inwoners overeind gehouden kunnen worden. Uiteraard staat een zorgvuldige inpassing voorop. In de strategie worden financieringsopties in kaart gebracht. Uitgangspunt daarbij is dat deze lokaal geproduceerde energie ten goede komt aan de lokale gemeenschap. Wij werken de genoemde strategie uit in samenwerking met de gemeente Groningen. Windenergie is potentieel de gemakkelijkste manier om grote stappen te maken naar een energieneutraal Ten Boer.

Hoewel dit niet geldt voor kleine windturbines willen wij deze waar mogelijk faciliteren.

ZONNE-ENERGIE

De plaatsing van zonnepanelen op particuliere woningen neemt stormachtig toe, onze gemeente telde eind 2015 ongeveer 4000 panelen, nadat het aantal panelen twee jaar achter elkaar verdubbelde.

Deze ontwikkeling is grotendeels te danken aan de regeling waardevermeerdering die de plaatsing van zonnepanelen (of andere energiebesparende of energie-opwekkende maatregelen) stimuleert door een premie van 4000 euro bij aardbevingschade. Op dit moment lijkt het waarschijnlijk dat de regeling in deze vorm verdwijnt, maar op een andere manier wordt ingezet in het versterkingsprogramma. Daarnaast heeft een aantal boeren gebruik gemaakt van de provinciale subsidieregeling "Zonnepanelen voor Asbest", waardoor snel een groot aantal zonnepanelen is toegevoegd.

Verder zijn er in onze regio organisaties actief als Grunneger Power, Buurkracht, de Groninger Energiekoepel en het energiebedrijf Noordelijk Lokaal Duurzaam. Zij ondersteunen inwoners desgewenst bij zonne-energie-projecten.

Wij juichen dit toe en ondersteunen dit waar mogelijk. Bijvoorbeeld waar het gaat om de initiatiefnemers Woldwijk die één of meer zonneweides willen aanleggen. Daarbij wordt ook gedacht aan een combinatie met zonnepanelen op bedrijfsgebouwen, bijvoorbeeld op boerderijen, maar ook op de gemeentelijke gebouwen.

GEBOUWDE OMGEVING

Ongeveer 20% van het energiegebruik is toe te schrijven aan woningen, kantoren, scholen, gezondheidscentra, etc. Wij gaan hier in op de aanpak van huurwoningen, particuliere woningen en

het eigen gemeentelijke vastgoed. In het woningbestand van onze gemeente valt nog veel energiewinst te halen, uitgaande van de officiële energielabels. Ruim een kwart van de woningvoorraad heeft energielabel G, ongeveer de helft zit in A, B en C. Nog een kwart zit daar tussenin. Eind 2015 heeft de Nationaal Coördinator Groningen (NCG) het meerjarenprogramma 'Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen' opgeleverd. In dit programma staat wat er moet gebeuren in de regio, op welke manier en in

welke volgorde. Het gaat dan om herstel, versterking en veiligheid van gebouwen, maar ook om het vergroten van de leefbaarheid en duurzaamheid en het versterken van de regionale economie. Voor de uitvoering van het plan wordt zoveel mogelijk aangesloten bij bestaande plannen en initiatieven in het gebied. Het eerste jaarprogramma beschrijft de aanpak voor 2016. Als gemeente hebben wij samen met de gemeenten Winsum en Bedum onze visie aangeleverd bij de NCG. Wat de gebouwde omgeving betreft streven wij ernaar dat de aanpak van woningen en andere gebouwen als kans wordt aangegrepen om deze zo veel mogelijk te verduurzamen: Herstellen, Versterken en Verduurzamen. Daarbij kunnen we voortbouwen op de aanpak die ook zonder deze samenloop al in gang is gezet.

Bij de sociale woningsector geldt dat Wierden en Borgen het verduurzamen van woningen al combineerde met hun reguliere renovatieprogramma. In het kader van het versterkingsprogramma streeft Wierden en Borgen naar Nul op de Meter en naar gemiddeld energielabel B in 2020. Een pilotproject in o.a. Loppersum is inmiddels afgerond. In het voorjaar van 2016 staan de eerste huurwoningen in Ten Boer en Ten Post in de planning. Een versnelling van de verduurzaming van sociale huurwoningen is een mooie kans, omdat veel financieel kwetsbare groepen in energetisch slechte woningen wonen en verduurzaming over het algemeen ook tot lagere (energie)kosten leidt.

Aan particuliere woningbezitters willen we de kans geven aan te sluiten bij de verstevigings- en verduurzamingswerkzaamheden door de woningcorporatie (met name ook waar het gaat om aan huurders verkochte woningen). De mogelijkheden worden samen met Wierden en Borgen verkend.

Ook voor de sector particuliere woningen in het versterkingsprogramma zetten wij in op Nul op de Meter. Hoe dit gerealiseerd moet en kan worden zal in 2016 onderwerp van overleg met de NCG zijn. Verder zetten we het digitaal Energieloket voor particulieren voort, dat medio 2015 van start is gegaan. Dit is in samenwerking met de VNG en de provincie tot stand gekomen en een uitvloeisel van de afspraken in het landelijke Energieakkoord.

DUURZAME NIEUWBOUW

Zoals hiervoor is aangegeven is ongeveer 20% van het energiegebruik toe te schrijven aan woningen en andere gebouwen, zoals kantoren, scholen, gezondheidscentra, etc. Vanuit de doelstelling

“energie neutraal in 2035” zijn bestaande woningen en andere gebouwen het belangrijkste. Immers, het overgrote deel van de gebouwen in 2035 is nu al aanwezig. Toch zal er in de komende twintig jaar ook nieuw gebouwd worden en dat biedt kansen om aan de doelstelling bij te dragen. Vanaf eind 2020 zullen in Nederland alle nieuw te bouwen woningen energieneutraal moeten zijn. Hierop proberen wij te anticiperen in de periode tot 2020, door goed overleg met opdrachtgevende partijen. Waar wij een grondpositie hebben zullen wij energie-eisen in de verkoopvoorwaarden meenemen. Het gaat daarbij voorlopig om slechts enkele kavels per jaar. Wij zullen voorlichtingsmateriaal laten samenstellen over de mogelijkheden van duurzaam bouwen en daarin aandacht besteden aan de terugverdientijd van energiematregelen. De koopsom van een energieneutrale woning kan hoger uitvallen, maar de lagere woonlasten maken dit grotendeels goed.

Op dit moment is nog discussie gaande over de eisen aan aardbevingsbestendige nieuwbouw, de vastlegging daarvan in het Bouwbesluit en een financiële tegemoetkoming per woning of ander gebouw. Het ligt voor de hand om aardbevingsbestendige nieuwbouw zo veel mogelijk te combineren met duurzaam bouwen. In een brief aan de provincie Groningen, naar aanleiding van het nieuwe provinciale energietransitieplan, hebben wij bepleit dat dat ook de provincie zich inspant om de financiering van samenloop van aardbevingsbestendig en duurzaam bouwen mogelijk te maken.

GEMEENTELIJK VASTGOED

Als gemeente willen wij proberen het goede voorbeeld te geven door het energieverbruik van het eigen vastgoed terug te brengen of met behulp van het opwekken van energie de balans beter in evenwicht te brengen. Waar het gaat om het gemeentelijk zwembad zijn de afgelopen jaren al diverse energiebesparende maatregelen genomen. Wij zouden graag het hele sportcomplex (dus inclusief Tiggelhal, eventueel het dorpshuis en eventueel Omlandia) energieneutraal maken en we blijven op zoek naar mogelijkheden en middelen om dit te realiseren. Voor het overige gemeentelijke vastgoed wordt onderzocht of aangesloten kan worden bij de energiecoöperatie Woldwijk i.o.

Een andere mogelijkheid is om op termijn gebruik te gaan maken van de zgn. ESCO van de gemeente Groningen, een “energy service company”. Hierbij kan met gesloten portemonnee een programma worden uitgevoerd door de gereserveerde middelen voor de huidige energierekening in te zetten voor energiebesparing. De vrijvallende middelen ten gevolge van een lagere energienota worden ingezet om het volgende project te financieren. Deze aanpak is in de

gemeente Groningen intussen gestart onder de naam GRESKO. In Groningen is intussen ingezien dat de GRESKO effectiever kan werken als deze ook het onderhoud en beheer als taak krijgt, zodat ook de besparingen daarop (ten gevolge van de energie-investeringen) kunnen worden gebruikt om te herinvesteren. Een optie is om de energiebudgetten die verbonden zijn aan ons vastgoed door de gemeente Groningen te laten beheeren binnen de GRESKO en eventueel ook het volledige onderhoud en beheer. Een belangrijke voorwaarde bij de GRESKO, en dus op dit moment voor ons een beperkende voorwaarde, hierbij is dat een startkapitaal nodig is. De provincie Groningen wil de GRESKO-constructie beschikbaar stellen voor in eerste instantie vijf gemeenten. Wij proberen dit aanbod te benutten.

BIOMASSA

Biomassa kan voor een deel voorzien in brandstoffen en grondstoffen, die nu nog van fossiele herkomst zijn. Doordat biomassa elk jaar opnieuw groeit en even veel CO₂ aan de atmosfeer onttrekt als bij verbranding vrijkomt kan dit als CO₂-neutrale brandstof worden beschouwd. Biomassa wordt bijvoorbeeld toegepast in de vorm van houtsnippers of door biogas te produceren via vergisting van mest of bermgras. Houtsnippers uit het groenbeheer worden al afgevoerd en (elders) als brandstof ingezet (zoals bijvoorbeeld bij het sportcomplex Kardinge in Groningen). De vergisting van mest van veehouderijen is de laatste jaren juist terug gelopen, ook in Ten Boer, omdat het economisch perspectief voor vergisters op basis van mest is verslechterd. De productie van groen gas als aardgas

substituut in grootschalige projecten rendeert wel, vooral bij partijen die zelf over biomassa (anders dan mest) beschikken. Toch wordt er landelijk nog perspectief gezien in de productie van duurzame energie op basis van mest en hoe dit in bredere zin past binnen de duurzame veehouderij als bron van duurzame energie en als bron van nutriënten.

Als gemeente vinden wij het belangrijk om hier een stimulerende rol in te spelen. Dat kan door op Woldwijk ruimte beschikbaar te stellen voor de (experimentele) teelt van biomassagewassen.

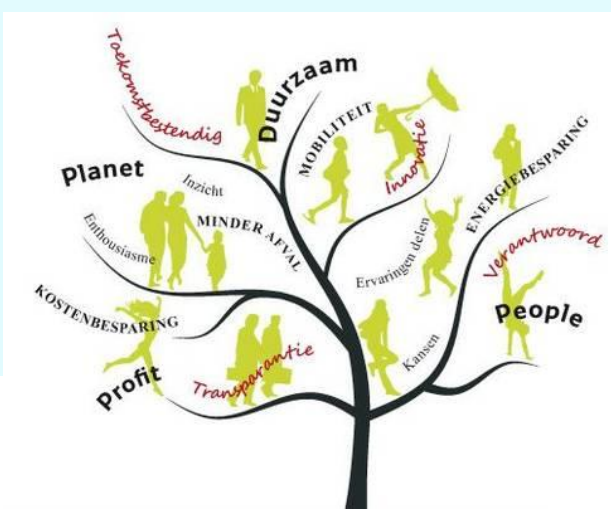
In principe zou bermmaaisel kunnen worden aangeboden voor vergisting. Dan moet het echter aan hoge kwaliteitseisen voldoen die vooralsnog alleen mogelijk zijn tegen hogere beheerskosten. Verder wordt in de gemeente Ten Boer biogas geproduceerd door de rioolwaterzuiveringsinstallatie in Garmerwolde. Dit gas kan in meer dan de hele energiebehoefte van de zuiveringsinstallatie voorzien. Het surplus wordt als stroom aan het net terug geleverd. Wij houden contact met Waterschap Noorderzijlvest om eventuele toekomstige opties voor samenwerking te verkennen.

Deel B. Duurzaamheid in de overige werkvelden van de gemeente

In dit deel werken wij uit welke ontwikkeling we beogen op het gebied van de leefomgeving, de inrichting van de gemeente, bedrijvigheid en participatie van burgers, bedrijven en instellingen

Duurzaam ondernemen

Ons streefbeeld voor bedrijven is dat deze minder energie gaan gebruiken en meer duurzame energie. Zo mogelijk wekken bedrijven ook zelf energie op. Verder gaan bedrijven zorgvuldig om met schaarse grondstoffen en proberen deze zo veel mogelijk her te gebruiken. Ook kunnen bedrijven soms elkaars restwarmte en afvalstoffen benutten. Bedrijven gebruiken in toenemende mate

biograndstoffen. Bedrijven werken vanuit Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen en Fair Trade.

Last but not least veroorzaken bedrijven geen milieuschade en hinder voor hun omgeving. Vanuit de gemeente willen we bijdragen aan energiebesparing, zowel via een regulerend als een stimulerend spoor. Wij kiezen daarbij voor

een branchegewijze aanpak. Een deel van de bedrijven valt onder het toezicht van de Omgevingsdienst. Deze heeft uit het Energieakkoord geld ontvangen voor energiebesparing bij bedrijven (middels het stimulerende spoor). In 2016 zal een plan van aanpak voor energiebesparing bij bedrijven gereed zijn.

In 2015 is een prijsvraag “duurzaamste ondernemer” gehouden, waaraan ruim 10 bedrijven deelnamen. Dit lijkt een goed initiatief om voort te zetten en daarmee duurzaam ondernemen periodiek onder de aandacht te brengen.

Duurzame mobiliteit

Het beleid op dit gebied is erop gericht dat Ten Boer voor alle verkeersmodaliteiten goed bereikbaar is, waarbij bovendien een aangename leefomgeving is gewaarborgd. Dat wil zeggen dat geluidhinder binnen de perken blijft, verkeersinfrastructuur goed is ingepast en barrièrewerking wordt voorkomen.

Fietsen en openbaar vervoer moeten aantrekkelijke alternatieven voor de auto zijn. Het buitengebied moet aantrekkelijk zijn voor wandelaars en fietsers. Concrete punten om op in te zetten zijn:

Verbetering van de fietsverbinding met de stad door de “fietsroute plus” via de Stadsweg, maar ook langs de Rijksweg. Wij onderzoeken of de route langs de Rijksweg aantrekkelijker kan worden gemaakt door het aanplanten van heggen. Dit zorgt voor windvang en vermindering van verblinding door koplampen van auto’s. Tussen Woltersum en de Bronssluis verbreedt het waterschap Noorderzijlvest de kade van het Eemskanaal Noordzijde. Op die kade wordt in overleg met de gemeente een fietspad aangelegd. Wij bevorderen elektrisch fietsen omdat hiermee een extra doelgroep voor de fiets als vervoermiddel kan kiezen. Ook bevorderen we elektrische auto’s door laadpalen te laten plaatsen (door een marktpartij). Voor het openbaar vervoer zal een haltekwaliteitsplan worden uitgevoerd met meerabri’s en met overdekte stallingsmogelijkheden voor fietsen en een betere verlichting. Voor het vervoer naar de kleine kernen streven we ernaar dat hiervoor een elektrisch voertuig wordt ingezet.

Voedsel en plattelandseconomie

Een belangrijk deel van de bedrijvigheid in Ten Boer heeft een agrarisch karakter. Wij streven naar agrarisch ondernemen met respect voor de natuur en een zo duurzaam mogelijke wijze van produceren. Dit betekent onder meer dat een agrarische ondernemer verantwoordelijk is voor een verantwoorde afzet van mest en overschotten aan mineralen. En verder het in stand houden van een gezonde bodem. Ook kunnen agrarische bedrijven hun energieverbruik beperken door nieuwe techniek voor melkkoeling en door warmteterugwinning.

Agrarische bedrijven kunnen kansen benutten om duurzame energie te produceren, door zonnepanelen en door vergisting van mest (met name monovergisting). Ook kunnen zij (tegen vergoeding) ruimte bieden voor het plaatsen van windturbines.

Verder bevorderen wij de koppeling van agrarische bedrijfsvoering en natuurbeheer. Wij doen dit in overleg met de Vereniging voor Agrarisch Natuurbeheer “Ons Belang”. Ook de koppeling van – al dan niet biologische – landbouw aan lokale afzet van producten juichen wij toe.

Onder de initiatiefnemers die tijdelijk gebruik willen maken van gronden in het gebied Woldwijk zijn er enkele, onder het cluster agro/voedsel, die de mogelijkheden van een duurzame agrarische bedrijfsvoering willen demonstreren. Hierbij is aandacht voor het verkorten van de voedselketen door lokale afzet en ook voor nieuwe producten in het kader van de ‘biobased economy’. Tevens worden hiermee ondernemers en bevolking van Ten Boer nauwer betrokken bij dit type bedrijfsvoering en kan de lokale gemeenschap zowel economisch als sociaal worden versterkt.

Natuur en ecologie

Ten Boer is weliswaar een plattelandsgemeente, maar heeft relatief weinig echte natuur. Het versterken van natuur en ecologie behoeft daarom aandacht. Dit betreft ook de waterhuishouding. Wij willen wij het bestaande groen zo veel mogelijk ecologisch gaan beheren.

Recent is een burgerinitiatief ontstaan dat wij met belangstelling volgen en zo mogelijk ondersteunen. Dit wordt vooralsnog de ‘Kardings Ontzet’ genoemd. Het gaat om een ecologische verbindingzone aan de westkant van onze gemeente, tussen Meerstad en de Koningslaagte ten noorden van de stad. Diverse partijen, waaronder het Groninger Landschap, Natuurmonumenten, Waterschap Noorderzijlvest werken dit plan uit.

Onder natuur verstaan wij ook het omgaan met licht en duisternis. Daartoe zullen wij een experiment uitvoeren waarbij straatverlichting selectief wordt uitgezet. Dit in nauw overleg met betrokken burgers.

Sociale duurzaamheid

Onder een duurzame gemeente verstaan wij ook dat overheid, burgers, bedrijven en instellingen gezamenlijk verantwoordelijkheid nemen voor een doorgaande ‘duurzame ontwikkeling’. Wij zien dit gelukkig ook steeds meer gebeuren. Daar hoort bij dat burgers en bedrijven ook zelf invloed hebben op hun leefomgeving. Als gemeente willen de die trend ondersteunen. Wij noemen dit ‘sociale duurzaamheid’. Dit is terug te vinden in de volgende initiatieven:

Werken aan bewustwording: sinds 2009 is Ten Boer millenniumgemeente. De Verenigde Naties legde in 2000 doelen vast om in 15 jaar tijd belangrijke wereldproblemen aan te pakken, zoals armoede, onderwijs, gezondheid, duurzaam leefmilieu en eerlijke handel. Eind 2015 zijn nieuwe doelen vastgesteld voor de komende 15 jaar. Wij willen burgerinitiatieven blijven ondersteunen om ook in Ten Boer hiermee door te gaan.

Daarnaast is de gemeente sinds 2011 Fair Trade gemeente. De werkgroep Fair Trade heeft zich sindsdien ingespannen deze ambitie waar te maken door in 2013 aan te tonen dat voldaan werd aan de landelijke criteria.

Biologisch geproduceerd voedsel en verkoop van lokaal geproduceerde voedingsmiddelen. Dit inclusief participatiemogelijkheden voor de inwoners, zoals beoogd wordt in Woldwijk. Dit bevordert tevens gemeenschapsofbouw.

Bevordering van de “circulaire economie”, door aanbod van tweedehands goederen, een weggeefwinkel, een repaircafé, het organiseren van een jaarlijkse duurzaamheidsmarkt.

Collectieve initiatieven om zelf duurzame energie op te wekken, zoals via Buurkracht.

Aandacht voor de relatie tussen duurzaamheid en armoede, onder meer door het beperken van de energierekening door eigen opwekcapaciteit en woningisolatie. Het in 2015 geopende energieloket vervult hierin een belangrijke rol.

Duurzaam inkopen: als gemeente willen we hier het goede voorbeeld geven door duurzame goederen in te kopen en daarbij tevens te letten op social return.

Door communicatie en educatie. Dit gebeurt via de gemeentelijke website en via scholen in de gemeente. Wij streven ernaar dat niet alleen de overheid boodschappen uitzendt, maar ook initiatiefnemers onderling en naar de gemeenschap.

Afval en grondstoffen

Wij streven ernaar dat een zo groot mogelijk deel van de in onze gemeente geproduceerde afvalstoffen nuttig worden hergebruikt. De landelijke doelstelling is dat dit in 2020 op 75% ligt. In Ten Boer is dit nu nog 65%. Wij onderzoeken hoe we dit percentage kunnen verhogen door inzamelvoorzieningen en eventueel tariefdifferentiatie. Daarbij is afstemming met keuzen die hieromtrent in de gemeente Groningen worden gemaakt gewenst.

Woldwijk proeftuin voor duurzaamheid

In ons bestuursakkoord is aangegeven dat milieubeleid terug moet komen bij alle andere werkvelden van de gemeente. De manier waarop dat vorm krijgt is hierboven beschreven. Dit staat niet voor eens en altijd vast, maar is ook een leerproces. De – door de nood geboren – tijdelijke beschikbaarstelling van het gebied Woldwijk levert een proeftuin op om hier extra ervaring mee op te doen. Om al doende te kunnen leren en ook nieuwe vormen van samenwerken tussen overheid en burgers te verkennen. Zoals energieopwekking in coöperatief verband waarmee nieuwe technieken worden beproefd en waarin bewoners kunnen participeren. Of een heel ander initiatief: een

natuurbelevingstuin voor bezoekers, waar tevens natuureducatie voor basisscholen wordt geboden. En, passend in de agrarische context van de gemeente Ten Boer: een openbaar toegankelijke weidezone waar vee ruim en vrij kan grazen, gecombineerd met een lokale voedselcoöperatie die een verbinding legt tussen lokale boer, lokale slager en lokale afnemers. En eveneens de teelt van nieuwe gewassen die 'biobased' materialen opleveren.

Deze proeftuin biedt de potentie een rol van betekenis te spelen in educatie en bewustwording op het thema duurzaamheid. Wij zullen de komende jaren de kansen die Woldwijk biedt zo veel mogelijk ondersteunen.

